

prof. dr hab. Jarosław Bręk
Akademia Muzyczna
im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu

Poznań, 10.12.2022

Sztuki muzyczne
dyscyplina artystyczna – wokalistyka

Recenzja Pracy Doktorskiej

mgr Iwony Sochy

Zlecniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie

Dotyczy:

Uchwała z dnia 28.09.2022 (Nr 1/2022) Składu Orzekającego Rady do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora mgr Iwony Sochy, w sprawie wyznaczenia recenzenta w w/w postępowaniu.

W przesłanej dokumentacji znalazła się Uchwała Składu Orzekającego Rady do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie w sprawie wyznaczenia mnie na recenzenta pracy doktorskiej mgr Iwony Sochy, pt. „**Poeme de l`amour et de la mer (Poemat miłości i morza) op. 19 Ernesta Chaussona – Studium zagadnień wykonawczych ze szczególnym uwzględnieniem wokalne interpretacji dzieła w kontekście warstwy instrumentalnej utworu**”, a także pismo od Przewodniczącej Rady do Spraw Dyscypliny - Sztuki Muzyczne.

Podstawowe dane o doktorantce:

Pani Iwona Socha należy do najwybitniejszych śpiewaczek polskich swojego pokolenia. Ukończyła Wydział Wokalny Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach, w klasie śpiewu prof. Jana Ballarina. Jest również absolwentką Wydziału Radiowo-Telewizyjnego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Iwona Socha występowała niemal we wszystkich liczących się instytucjach muzycznych w Polsce, by wymienić choćby Narodową Orkiestrę Symfoniczną Polskiego Radia w Katowicach, Polską Orkiestrę Radiową, Sinfonię Iuventus, Teatr Wielki – Operę Narodową, Teatr Wielki w Łodzi, Operę Wrocławską, Operę NOVA w Bydgoszczy, a także filharmonie w Krakowie, Rzeszowie, Łodzi, Koszalinie, Zabrze, Bydgoszczy, Katowicach, Częstochowie, Kielcach, Białymstoku, Olsztynie czy Gdansku.

Występowała z wybitnymi śpiewakami, dyrygentami, współpracowała z wieloma reżyserami. Jej talent podziwiano również poza granicami Polski, na scenach i estradach Austrii, Belgii, Czech, Francji, Hiszpanii, Holandii, Litwy, Słowacji oraz Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Dokonała licznych nagrań dla Polskiego Radia, Telewizji Polskiej oraz firmy fonograficznej DUX.

Iwona Socha brała udział w wielu festiwalach muzycznych, jak choćby Festiwalu *Operete Kauno Pilyje* na Litwie, Festiwalu *Saint Maxime la Sainte Baume* we Francji, Festiwalu Operowym w Bydgoszczy, czy Festiwalu Muzycznym w Łąncucie.

Na szczególny podziw zasługuje artystyczna wszechstronność śpiewaczki i jej rozległy repertuar, który obejmuje liczne partie operowe (Mimi w *Cyganerii* G. Pucciniego, Micaela w *Carmen* G. Bizeta, Małgorzata w *Fauście* C. Gounuda, Roksana w *Królu Rogerze* K. Szymanowskiego, Zuzanna w *Weselu Figara* W. A. Mozarta i wiele innych), a także dzieła oratoryjne (*Carmina Burana* C. Orffa, *Weihnachtsoratorium* J. S. Bacha, *Requiem* G. Faure, *Missa Pro Pace* W. Kilara, *IV Symfonia* G. Mahlera, *IX Symfonia* L. van Beethovena i wiele innych).

Iwona Socha w 2013 roku została nagrodzona tytułem Najlepszej Śpiewaczki Operowej Teatralnej Nagrody Muzycznej im. Jana Kiepury.

Ocena pracy doktorskiej:

Praca doktorska Pani mgr Iwony Sochy, pt. „**Poeme de l`amour et de la mer (Poemat miłości i morza) op. 19 Ernesta Chaussona – Studium zagadnień wykonawczych ze szczególnym uwzględnieniem wokalne interpretacji dzieła w kontekście warstwy instrumentalnej utworu**”, składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku CD oraz jego opisu. Dzieło artystyczne zostało zarejestrowane 4.03.2022 w Filharmonii Śląskiej im. Henryka Mikołaja Góreckiego w Katowicach. Orkiestrę Symfoniczną Filharmonii Śląskiej poprowadził Marcin Natęcz-Niesiołowski, a cykl pieśni składa się z następujących części:

E. Chausson – Poeme de l`amour et de la mer

- La Fler des Eaux

- Interlude

- La Mort de l`amour

Pani Iwona Socha dysponuje czystym głosem sopranowym o wyjątkowo pięknej, unikalnej barwie. W jej głosie odnaleźć można wiele cech, które predestynują do wykonania skomplikowanego i wysublimowanego gatunku, jakim są pieśni. Wszystkie te atuty potwierdza na dołączonym do dokumentacji nagraniu. Już początkowe wejście w pierwszej pieśni charakteryzuje się wieloma walorami, do których zaliczyłbym miękki początek dźwięku, który jednocześnie nacechowany jest gęstością brzmienia i muzyczną punktualnością. W dalszej części śpiewaczka prezentuje pełen wachlarz umiejętności technicznych, poczynając od zróżnicowania dynamicznego, przez wyrównane brzmienie wszystkich samogłosek, po wspaniałe utrzymywanie fraz w wyższej tessiturze głosu sopranowego. Pieśni Chaussona wymagają zarówno miękkości głosu, sporego wolumenu z uwagi na skład orkiestry, jak również wyrównanego brzmienia we wszystkich odcinkach skali, ponieważ występują w nich frazy osadzone w dynamice forte w średnicy głosu sopranowego. Pani Iwona Socha w sposób doskonały realizuje wszystkie te zadania, a jej wykonanie bez wątpienia wypełnia kryteria artystycznej kreacji. Śpiewaczka znakomicie porusza się w konwencji gatunku pieśni, prowadząc głos imponującą jakością techniki legato, nigdy też nie przekracza granicy, która przeniosłaby jej interpretację w stronę estetyki operowej.

Bez wątpienia nagrane pieśni wymagają od śpiewaczki doświadczenia, które pozwala ukazać piękno i głębię tej trudnej muzycznie materii. Pani Iwona Socha prezentuje się znakomicie także pod względem muzykalności, kultury śpiewu oraz współpracy z orkiestrą. Kompozytor w swoim utworze postawił przed nią szereg rozmaitych zadań. Artystka wspaniale prezentuje zarówno frazy zbudowane z krótkich dźwięków, jak również nasycone alikwotami długie frazy, które prowadzi wręcz perfekcyjną techniką legato, nigdy nie forsując swojego głosu. Najwyższy podziw budzą wysokie dźwięki śpiewaczki, która potrafi uzyskać na nich gęstość brzmienia, zachowując przy tym niezwykłą miękkość. W tym miejscu należy bez wątpienia wspomnieć o długim oddechu, którym dysponuje artystka, a pozwala on realizować rozbudowane frazy bez jego dobierania. Z kolei imponująco pracujące oparcie oddechowe skutkuje utrzymaniem prawidłowej pozycji głosu w każdym odcinku skali. Godne podkreślenia jest także znakomite przygotowanie francuskiego tekstu, jak również nienaganna dykcja artystki, pozwalająca bez problemu zrozumieć każde śpiewane przez nią słowo.

Opis dzieła, przedłożony przez doktorantkę, składa się ze wstępu, logicznie skonstruowanych pięciu rozdziałów, zakończenia oraz bibliografii.

Rozdział pierwszy nosi tytuł *Ernest Chausson, życie i twórczość kompozytora ze szczególnym uwzględnieniem jego kompozycji wokalnych oraz innych autorów, mających istotny wpływ na inspirację i działalność artystyczną*. Stanowi on bardzo udaną próbę przybliżenia postaci kompozytora, w kontekście wybranego tematu pracy. Autorka podkreśla w nim, iż bezpośredni wpływ na kształtowanie stylu kompozytorskiego Chaussona miał jego pedagog, a następnie przyjaciel – Cesar Franck. Z kolei twórcą, którego bezgranicznie podziwiał francuski kompozytor, był Ryszard Wagner. W końcowej części tego fragmentu

pracy znaleźć można informację, iż bezgraniczna fascynacja muzyką Wagnera, przysporzyła Chaussonowi również problemów, ponieważ odzywały się w nim coraz to większe pokłady frustracji i niepokoju, związanych z trudnościami w odnalezieniu własnego stylu i języka muzycznego, za którym kompozytor chciałby podążać. W rozdziale pierwszym znajduje się również starannie sporządzony katalog dzieł Ernesta Chaussona.

Analiza i interpretacja literacka Poeme de l'amour et de la mer, to tytuł rozdziału drugiego, w którym autorka skupia się na warstwie słownej omawianego utworu. Wskazuje na motyw miłości, morza i śmierci, jako źródło inspiracji także dla innych kompozytorów, takich jak chociażby Claude Debussy. W dalszej części znajduje się polskie tłumaczenie francuskich tekstów pieśni autorstwa Doroty Sawki, a także analiza literacka dzieła, z uwzględnieniem dość istotnych zmian, które do pierwotnego tekstu wprowadzał E. Chausson, dostosowując niejako szyk tekstu, jak również zmieniając niektóre wyrazy tak, by uzyskać optymalny efekt w korelacji ze swoją muzyką.

Krótki rozdział trzeci dysertacji doktorskiej, zatytułowany *Elementy retoryki i estetyki w partii wokalne i orkiestrowej*, stanowi swego rodzaju wstęp do obszernego rozdziału czwartego. Został on poświęcony rozszerzonej analizie formalnej dzieła i taki też nosi tytuł. Autorka ze starannością przedstawiła w nim strukturę formalną utworu, jak również przekonująco scharakteryzowała sens poszczególnych fraz, nadając im znaczenie w odniesieniu do zawartego w nich sensu literackiego. Często odwoływała się też do własnych doświadczeń wykonawczych, uzasadniając na przykład użycie w konkretnym fragmencie rejestru piersiowego, jako środka niezbędnego do wzmocnienia emocji wyływających z tekstu, czy też konieczność śpiewania długich fraz na jednym oddechu, jako czynnika warunkującego uzyskanie piękna brzmieniowego, utrzymanego w ścisłym legato. W rozdziale tym mgr Iwona Socha odniosła się również do partii orkiestry oraz pojedynczych instrumentów, wypuklając ich znaczenie w poszczególnych fragmentach muzycznych. Całość zilustrowana jest trafnie dobranymi przykładami nutowymi. W powyższym rozdziale przykuwa uwagę konstatacja doktorantki, co do wielowymiarowości pięknego gatunku, jakim jest pieśń. Według autorki bowiem, muzyka i słowo konkretyzują ekspresję w rozmaitych odzwierciedleniach. Muzyka wypełnia treść, zaś słowo wyraża uczucia...

Ostatni, piąty rozdział pracy nosi tytuł *Studium zagadnień wykonawczych potrzebnych do interpretacji utworu, w tym interpretacji wokalne*. W tym niezwykle interesującym fragmencie, śpiewaczka na własnym przykładzie ukazała drogę, którą powinien pokonać każdy śpiewak przygotowujący się do wykonania jakiegokolwiek utworu. W rezultacie rozdział ten stanowi rodzaj poradnika dla młodych śpiewaków, w którym zaprezentowany został schemat profesjonalnego procesu pokonywania poszczególnych etapów pracy nad dziełem, zakończony jego publiczną prezentacją. Według autorki, w przypadku utworu obcojęzycznego najpierw należy zapoznać się z fonetycznymi zasadami wymowy, następnie przeprowadzić analizę warstwy literackiej, by po jej zgłębieniu odnaleźć genezę i kontekst powstania utworu muzycznego. Kolejnym etapem jest rozczytywanie partii wokalne i praca nad budową własnych zamierzeń interpretacyjnych, odpowiedniego frazowania w połączeniu z utrzymaniem wysokiej pozycji głosu i opanowaniem poprawnego oparcia oddechowego z jednoczesnym prowadzeniem dźwięków legato. Dopiero ta wielopłaszczyznowa synteza

może, zdaniem mgr Iwony Sochy, doprowadzić do uzyskania satysfakcjonującego efektu końcowego.

Konkluzja

Pani mgr Iwona Socha, jako temat swojej rozprawy doktorskiej, wybrała stosunkowo rzadko wykonywany utwór Ernesta Chaussona – *Poeme de l'amour et de la mer*, tym samym wnosząc istotny wkład w rozwój dyscypliny artystycznej *wokalistyka*. Dzieło artystyczne, nagranie z towarzyszeniem Orkiestry Symfonicznej Filharmonii Śląskiej, jest wokalną i muzyczną kreacją na poziomie wybitnym. Artystka zaprezentowała szerokie spektrum artystycznych kompetencji, poczynając od nienagannego prowadzenia frazy, poprzez demonstrację wyjątkowej jakości techniki legato, wyrównanie głosu we wszystkich odcinkach skali, piękną barwę głosu, kończąc na niezwykle profesjonalnej i sugestywnej współpracy z orkiestrą.

Opis dzieła to oryginalne, autorskie ujęcie zagadnień formalnych oraz wykonawczych, które zaowocowało ukazaniem utworu w wielu płaszczyznach. Autorka dokonała wyczerpującej analizy literackiej, strukturalnej i muzycznej, a następnie skupiła się na zagadnieniach wokalnych, wskazując własne doświadczenia w rozwiązywaniu problemów wykonawczych. Zawartość dysertacji stanowi niezwykle cenne źródło wiedzy na temat dzieła E. Chaussona, ale również dowodzi, jak wiele pracy wymaga systemowy proces przygotowania utworu, co mgr Iwona Socha szczegółowo opisała w niezwykle interesującym rozdziale piątym.

Stwierdzam jednoznacznie, że zgodnie z art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. poz. 574, z późniejszymi zmianami), doktorantka spełniła wymagania ustawy.

prof. dr hab. Jarosław Bręk